

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Ex Officio br.95/2022
Institucija Ombudsmana
p r o t i v
Korektivne Službe Kosova

G-đa. Albulena Haxhiu, Ministarka

Ministarstva Pravde

G. Ali Gashi, Zamenik Generalnog Direktora

Korektivne Sluzbe Kosova

Primerak za: G-đa. Duda Balje, Predsednica

**Parlamentarne Komisije za Ljudska Prava, Rodnu Ravnopravnost,
Nestala Lica i Peticije**

Priština, 24 februar 2022

CILJ IZVEŠTAJA

1. Glavni cilj ovog izveštaja je da se skrene pažnja nadležnim organima Republike Kosova za poštovanje prava zatvorenika u skladu sa Ustavom Republike Kosova, relevantnim zakonodavstvom na snazi i međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava.

USTAVNI I PRAVNI OSNOV

2. Shodno članu 135. st. 3. Ustava Republike Kosova (u daljem tekstu: “Ustav”), “Ombudsman ima pravo da daje preporuke i predlaže mere, ako uoči povrede ljudskih prava i sloboda od strane organa javne uprave i drugih državnih organa”.

3. Zakonom Br. 05 / L-019 o Ombudsmanu, član 16, st. 4, „Ombudsman ima ovlašćenja da vodi istrage. . . samoinicijativno (*ex officio*), ako iz nalaza, dokaza i činjenica iznetih u podnesku ili iz saznanja dobijenih na drugi način, ima osnova da su organi vlasti povredili ljudska prava i slobode utvrđene Ustavom. , zakonima i drugim aktima, kao i međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima”.

4. Takođe, Zakon Br. 05 / L-019 o Ombudsmanu, član 18, st. 1. predviđa da Ombudsman, između ostalih, ima sledeće nadležnosti:

- “da skrene pažnju za slučajeve u kojima nadležni organi krše ljudska prava i da daje preporuku da se takvi slučajevi prekinu i kada je potrebno da iznese svoje mišljenje o stavovima i reagovanjima nadležnih organa u vezi sa takvim slučajevima.“ (tačka 2.);
- “da preporuči Vladi, Skupštini i drugim nadležnim organima Republike Kosova o pitanjima koja se odnose na unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i nediskriminacije“ (tačka 5);
- “da objavljuje svoja saopštenja, mišljenja, preporuke, predloge i izveštaje“ (tačka 6);
- “da predlaže donošenje novih zakona u Skupštini, izmenu zakona koji su na snazi i donošenje ili izmenu podzakonskih akata i administrativnih akata od strane institucija Republike Kosova” (tačka 7);
- “da priprema godišnje, periodične i druge izveštaje o stanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i diskriminacije i da sprovodi istraživanja o pitanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, jednakosti i diskriminacije u Republici Kosova“ (tačka 8); i
- “da preporuči Skupštini usklađivanje zakonodavstva sa međunarodnim standardima za ljudska prava i slobode, kao i njihovu efektivnu primenu“ (tačka

5. Dostavljanjem ovog izveštaja nadležnim institucijama, Ombudsman ima za cilj da izvrši ove ustavne i zakonske obaveze.

Činjenice slučaja

1. Bazirajući se na pisanja u štampanim i elektronskim medijima objavljenih 7. februara 2022. godine, da je u Korektivnom Centru za Zene i Maloletnike (u daljem tekstu KCK), u pojedinim ćelijama u kojima se nalaze zatvorenice koje pate od teških psihičkih problema, vlasti Korektivnog Centra ugradili su sigurnosne kamere, iz tog razloga, dana

08.02.2022.godine predstavnici Ombudsmana obišli su navedeni centar radi prikupljanja detaljnijih informacija.

2. Tokom posete, službenici Ombudsmana primetili su da se u pojedinim ćelijama u kojima su smeštene zatvorenice sa teškim psihičkim smetnjama, postavljene su sigurnosne kamere, koje bi u principu trebalo da se leče u adekvatnim zdravstvenim ustanovama. U predmetnom slučaju, službenici Ombudsmana su primetili da su sigurnosne kamere pokrivalo samo krevete i prozore ćelija, a ne toalete, tuševe i lavaboe. Prilikom posete, službenici Ombudsmana su obavesteni da je razlog postavljanja sigurnosnih kamera u ove ćelije je zaštita zatvorenica koje zbog zdravstvenog stanja predstavljaju opasnost od samo povređivanja ili samoubistva.
3. Tokom posete, predstavnici Ombudsmana obavesteni, da su dva službenika KCK suspendovana u vezi sa predmetnim slučajem. Ombudsman je 9. februara 2022. godine zatražio od Ministarstva Pravde da se obavesti da li je za postavljanje sigurnosnih kamera u ćelijama zatvorenica, direktor centra doneo bilo koju pismenu odluku, koji je pravni osnov odluke, i da li je to pitanje regulisano internim aktima ili procedurama Korektivne Sluzbe Kosova.
4. Dana 11. februara 2022. godine predstavnik Ombudsmana komunicirao je sa Agencijom za Privatnost i Informisanje, isti su naveli da su 08. februara 2022. godine izvršili pregled u KCK po pitanju postavljanja sigurnosnih kamera u pojedinim ćelijama gde se nalaze zatvorenice koje imaju ozbiljne zdravstvene probleme.
5. Predstavnik Ministarstva Pravde je 14. februara 2022. godine obavestio je Ombudsmana da: „nema bilo koje odluke Direktorke KC u Lipljanu i KSK, nema ili nije upoznata da postoji posebna odluka ili postupak/podzakonski akt itd. koji reguliše ove radnje”.
6. Dalje u ovom saopštenju se navodi: „KSK danas, 14.02.2022. godine doneo je odluku da se iz bezbednosnih razloga i posebnih okolnosti dozvoli postavljanje sigurnosnih kamera u kazneno-popravnim ustanovama – za slučajeve psihičkih smetnji, na osnovu Zakon o zaštiti ličnih podataka“.

Relevantni domaci pravni akti

7. **Član 36. Ustava Republike Kosova** izričito navodi: „Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, nepovredivost njegovog stana i poverljivost njegove prepiske, telefona i drugih komunikacija“.
8. *Dalje sto se tiče ograničenja osnovnih prava i sloboda, članom 55. Ustava je propisano:*
 - (1) *Osnovna prava i slobode garantovane ovim Ustavom, mogu da se ograniče samo zakonom.*
 - (2) *Osnovna prava i slobode garantovane ovim Ustavom mogu da se ograniče samo u meri u kojoj je to neophodno, u otvorenom i demokratskom društvu, da bi se ispunila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno.*
 - (3) *Ograničenja osnovnih prava i sloboda garantovane ovim Ustavom ne mogu da se vrše u druge svrhe osim one koje su definisane.*
 - (4) *Prilikom ograničavanja ljudskih prava i tumačenja tih ograničenja, sve institucije javne vlasti, a posebno sudovi, dužni su da obrate pažnju na suštinu ograničenog prava, važnost svrhe davanja prava. ograničenje, prirodu i obim ograničenja, odnos*

između ograničenja i cilja koji se želi postići, te razmotriti mogućnost postizanja tog cilja uz manje ograničenja.

(5) *Ograničenje prava i sloboda garantovanih ovim Ustavom ni na koji način ne može da negira suštinu garantovanih prava.*

(6) *Osnovna prava i slobode garantovane ovim Ustavom mogu se ograničiti samo u meri u kojoj je to neophodno, u otvorenom i demokratskom društvu, da bi se ispunila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno.*

(7) *Ograničenja osnovnih prava i sloboda garantovane ovim Ustavom ne mogu se vršiti u druge svrhe osim onih za koje su definisane.*

9. **Zakon o Izvršenju Krivičnih Sankcija**, u članu 4 izričito se navodi: „*Tokom izvršenja krivične sankcije uvek se poštuju prava osuđenog lica. „Ova prava mogu biti ograničena samo u meri koja je neophodna za izvršenje krivične sankcije u skladu sa međunarodnim pravom i standardima ljudskih prava“.*

10. **Član 4 Zakona 06/L-082 o Zaštiti Ličnih Podataka (u daljem tekstu ZZLP)**, definiše osnovne principe obrade ličnih podataka. Članom 4. stav 1. ZZLP propisano je da načelo zakonitosti, pravičnosti i transparentnosti znači da se lični podaci obrađuju nepristrasno, zakonito i transparentno, bez ugrožavanja dostojanstva subjekata podataka.¹

11. **Dok, član 4 stav 2 ZZLP** propisuje da princip ograničenja svrhe znači da se lični podaci prikupljaju samo za određene svrhe, jasni i legitimni i da se ne mogu dalje obrađivati suprotno ovim svrhama.

Relevantni međunarodni pravni akti

Evropska Konvencija o Ljudskim Pravima (EKLJP)

12. Članom 22. Ustava Republike Kosova propisano da je EKLJP deo pravnog i ustavnog sistema Republike Kosova. Za više, međunarodni akti obuhvaćeni ovim članom imaju prednost nad odlukama javnih institucija Republike Kosova.

13. Konvencija u članu 8 stava 1 izričito predviđa: „*Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, svog doma i prepiske“.* Član 8. stav 2. EKLJP izričito kaže: „*Javne vlasti, Država ne mogu da se umešaju u ostvarivanje ovog prava, osim u meri predviđanom zakonom i kada je to neophodno u demokratskom društvu, u interesu javne bezbednosti, za zaštita javnog reda, zdravlja ili morala ili zaštita prava i sloboda drugih“.*

Pravna analiza

14. U ovom slučaju, u KCK, u pojedinim ćelijama u kojima se nalaze zatvorenice koje pate od ozbiljnih psihičkih problema i koje zbog nedostatka ljudskih kapaciteta nisu smeštene u adekvatne zdravstvene ustanove, organi KCK postavili sigurnosne kamere, radi efikasne zaštite zatvorenica od samo povređivanja ili pokušaja samoubistva.

15. Ombudsman, smatrajući da je svrha nadležnih u ovom slučaju bila zaštita zatvorenica koje zbog zdravstvenog stanja predstavljaju opasnost od samo povređivanja ili

¹ Zakon Br. 06 / L-082 O Zaštiti Ličnih Podataka, član 4 stav 1.

samoubistva, ponavlja kako je u prethodnim izveštajima naveo da takvi slučajevi treba da se leče u adekvatnim zdravstvenim ustanovama.

16. Sa stanovišta ljudskih prava zagarantovanih zakonodavstvom koje se primenjuje u Republici Kosova, odluke ESLJP i standardima CPT-a, postavljanje bezbednosnih kamera u ćelije zatvorenika, u principu predstavlja ozbiljno umešanje u privatnost zatvorenika. Takođe, zatvorenici u osnovi gube deo svoje privatnosti tokom izdržavanja kazne ili tokom pritvora, jer se nalaze pod kontrolom državnih organa.
17. Na osnovu odluka Evropskog Suda za Ljudska Prava i Standarda Evropskog Komiteta za Prevenziju Torture, pitanje postavljanja sigurnosnih kamera u pojedinim ćelijama, treba da bude regulisano konkretnim aktima i postupcima koji daju neophodne procesne garancije kojima se štite osnovna ljudska prava i slobode.
18. U pogledu odluka EKLJP, Ustav Republike Kosova, u članu 53, izričito propisuje da tumačenje odredaba o ljudskim pravima i slobodama je u skladu sa sudskim odlukama Evropskog Suda za Ljudska Prava.
19. Evropski Sud za Ljudska Prava u predmetu Gorolov i drugi protiv Ruske Federacije² razmotrio je žalbe podnosioca predstavki koji su bili smešteni u zatvoru u kojem izdržavaju kaznu pod stalnim nadzorom sigurnosnih kamera. Sud je utvrdio postojanje povrede člana 8. Konvencije.
20. U ovom slučaju ESLJP, u stavu 83.1, između ostalog navodi: „*Takvo umešanje bi predstavljalo povredu člana 8. Konvencije, osim ako je takvo umešanje bilo „u skladu sa zakonom“ i imalo jednu ili više legitimnih ciljeva. predviđanih u članu 2. tog stava i bila je mera „neophodna u demokratskom društvu“, za postizanje cilja ili ciljeva“.*
21. U paragrafu 98, ESLJP navodi, između ostalog: „... *Iako je sud spreman da prihvati s obzirom na razumne i uobičajene zahteve za pritvora, što znači da će možda biti neophodno nadgledati delove pritvorskih i kazneno-popravnih ustanova, ili praćenje određenih zatvorenika na stalnoj osnovi, uključujući nadzor sigurnosnih kamera, sud nalazi da se trenutni pravni okvir u Ruskoj Federaciji ne može smatrati dovoljno jasnim, preciznim i detaljnim za pružanje adekvatne zaštite od proizvoljnog mešanja vlasti u pravo žalioaca na poštovanje njegovog privatnog života“.*
22. Ombudsman napominje da je u ovom slučaju, sud priznao potrebu za takvim intervencijama u određenim slučajevima, kada za to postoji jedna ili više legitimnih svrha. Međutim, sud je to uslovio davanjem adekvatnih procesnih garancija protiv proizvoljnog mešanja u ovo pravo, koje moraju biti jasne i precizne.
23. S tim u vezi, Ombudsman napominje da je Evropski Komitet za Prevenziju Torture (*u daljem tekstu EKST*), tokom poseta pojedinim državama članicama Saveta Evrope, nailazio na ovakve slučajeve i da su nadležni organi preporučili konkretne radnje kako bi se obezbedile proceduralne garancije protiv arbitrarnog mešanja.
24. KST je mehanizam Saveta Evrope koji prati sprovođenje Evropske Konvencije Protiv Torture u državama članicama Saveta Evrope. Mesta u kojima se nalaze lica lišena slobode u Republici Kosova nadgleda ovaj mehanizam od 2004. godine.

² ESLJP, Slučaj Gorolov i drugi protiv Rusije, 2. jul 2019. Videti: [https://hudoc.echr.coe.int/spa#{%22itemid%22:\[%22001-194247%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/spa#{%22itemid%22:[%22001-194247%22]}).

25. **Tako u izveštaju o poseti Republici Severnoj Makedoniji** ³, KST je, u vezi sa nadzorom sigurnosnim kamerama u ćeliji zatvorenika, između ostalog naveo: *KPT je zabrinut što nije postojao nijedan zakonski propis koji bi regulisao okolnosti pod kojima bi takvo zapažanje bilo dozvoljeno. S obzirom na nametljivu prirodu takvog stalnog nadzora, neophodno je da postoje sveobuhvatne procedure, između ostalog, da se regulišu osnove na kojima se može odobriti video nadzor, procedura koju treba poštovati i kriterijumi koji će se koristiti. Pored toga, ovlašćenje bi trebalo da se odnosi na pojedinačne slučajeve i trebalo bi da bude predmet redovnog i čestog pregleda. Štaviše, sigurnosne kamere ne mogu zameniti aktivno prisustvo osoblja i interaktivnu komunikaciju između osoblja i osuđenika sa mentalnim poremećajima. Takođe je neophodno da se video nadzor vrši u za to predviđanoj prostoriji i od strane ovlašćenih službenika, a ne na „javnoj“ lokaciji i da se događaji evidentiraju u registar u redovnim intervalima.*
26. Dalje, u izveštaju o poseti Ruskoj Federaciji ⁴, KST navodi: *“ KST priznaje da prisustvo sigurnosnih kamera u ćeliji može biti korisna garancija u posebnim slučajevima, kao što su slučajevi kada se smatra da osoba predstavlja rizik od samo povređivanja ili samoubistva. „Odluka da se zatvorenicima nametne nadzorne kamere uvek treba da se zasniva na individualnoj proceni rizika i treba je redovno preispitivati. „Nadzor pomoću kamera je takođe grubo zadiranje u privatnost zatvorenika i odluka o nametanju nadzora sa sigurnosnim kamerama na određenog zatvorenika uvek treba da se zasniva na individualnoj proceni rizika i ovu odluku treba redovno preispitivati.“ . KST dalje navodi: „Kad god se u ćelijama zatvorenika postavljaju sigurnosne kamere, oni moraju biti u potpunosti obavešteni o ovoj akciji od strane vlasti“.*
27. U izveštaju o poseti Italiji⁵, KST, u vezi sa zaštitom privatnosti zatvorenika koji podležu ovoj meri, između ostalog navodi: *„Trebalo bi preduzeti mere da se zatvorenicima koji su podvrgnuti merama nadzora sigurnosnim kamerama, garantuje razumna privatnost kada koriste toalet, lavabo i tuš.*
28. Ombudsman očekuje preduzimanje hitne radnje od Ministarstva Pravde i Korektivne Službe Kosova, da ispituju predmetni slučaj i usvajanje jedne odluke o regulisanju predmetnog slučaja, ali koja ne obuhvata sve garancije predviđene zakonodavstvom koje se primenjuje u Republici Kosova, odlukama EKLJP i standardima KST.
29. **Stoga, Ombudsman smatra da treba usvojiti konkretan podzakonski akt, koji bi uključivao sve proceduralne garancije predviđene važećim zakonodavstvom u Republici Kosova, odlukama ESLJP i standardima KST, kako je gore navedeno.**

Na osnovu gore navedenog, i u skladu sa članom 135. st. 3. Ustava Republike Kosova i člana 18. stav 1. pod stava 7. Zakona Br. 05 / L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman :

³ Evropski Komitet za Prevenciju Torture, Izveštaj o poseti Bivšoj Republici Makedoniji, 2006, stav 109. Videti <https://www.coe.int/en/web/cpt/north-macedonia>.

⁴ Evropski Komitet za Prevenciju Torture, Izveštaj o poseti Ruskoj Federaciji, 2012, stav 155. Videti: <https://www.coe.int/en/web/cpt/russian-federation>.

⁵ Evropski Komitet za Prevenciju Torture, Izveštaj o poseti Italiji, 2012, stav 60. Videti: <https://www.coe.int/en/web/cpt/italy>.

PREPORUČUJE

Ministarstvu Pravde:

- **Da donese podzakonski akt, koji bi uključivao sve proceduralne garancije, protiv arbitrarnog zadiranja u privatnost zatvorenika koji su pod nadzorom sigurnosnih kamera u svojim ćelijama, predviđene zakonima koji se primenjuju u Republici Kosova, odlukama EKLJP i standardima KST kako je gore navedeno**

U skladu sa članom 132. stav 3. Ustava Republike Kosova („Svaki organ, institucija ili drugi organ koji vrši legitimnu vlast u Republici Kosova, dužan je da odgovori na zahteve Ombudsmana i da istom/istoj podnese sva dokumenta i informacije potrebne u skladu sa zakonom”) i članom 28. Zakona Br. 05 / L-019 o Ombudsmanu („Organima kojima je Ombudsman uputio preporuku, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih radnji, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor mora da sadrži pismene razloge za preduzete radnje u vezi sa predmetnom materijom“), molimo Vas da nas obavestite o radnjama preduzetim u vezi sa predmetnog slučaja.

S poštovanjem,

Naim Qelaj

Ombudsman